

СВЕЩЕНИЯТ СМЕТАЧ

бр. 33 – юни-юли 2020

Тош

Заклучена с печата на Смъртта

превод на стихотворението на Джордж Байрон

And Thou Art Dead, As Young and Fair

на Ада и на Любовта

Почина млада и невинна.
Дете на смъртни; фина.
С тъй рядък чар и свидна.
В земята легна, а се вдигна.

Но погледът ми няма да търпи
и миг да среща гроба ти, смъртта.
Не ще да ровя с пръсти във пръстта,
до кръста, гдето ще растат върби.

Желая само да докажа любовта си,
да се врека, че тя не ще се угаси –
и както неизбежно гнием във пръстта
с плътта си,
така те виждам често във съня си
и камъкът надгробен не е нужен да гласи

за Любовта, която ме изгаряше до края
и никак не смени се степената ѝ; зная,
че нищо няма да я промени.

Любов, заключена с печата на Смъртта,
от времето не се охлажда. От чужди
зов, дори да се услажда на плътта,
обетът ѝ не ще се отчужди.

Най-хубавите дни в живота бяха наше време.
Най-лошите ще бъдат ноци – мое вечно бремене.
Да бъда буден и да яздя сам с' сребристо стреме,
а ти да спиш без сънища в звезда далеч от мене.

Завиждам ти обаче, за да плача.
Не мога също да роптая,
че всички красоти, които тача,
увяхнаха в мига след края.

Решено е листата да окапят есента,
но мъчно е да гледаш как отронваш
листенце по листенце пролетта
и снеговете зимни как догонваш.

И ако още можех да ридая,
сълзите ми ще са пролети,
задето не можах от рая –
да те спася; и бе разпета.

Как исках да се взирам в теб със нежност.
Да те прегръщам сънен в палеци обятия.
да се опълча срещу твоето разпятие
и да презирам гаснещата тленност.

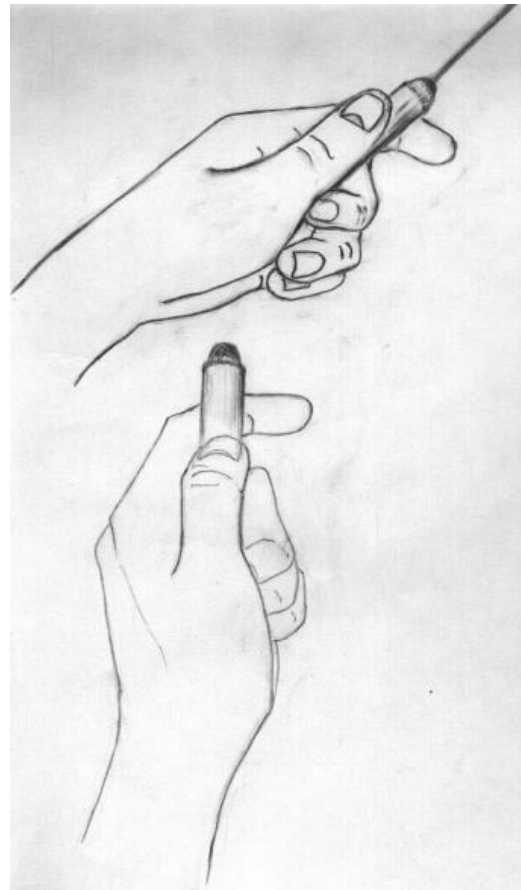
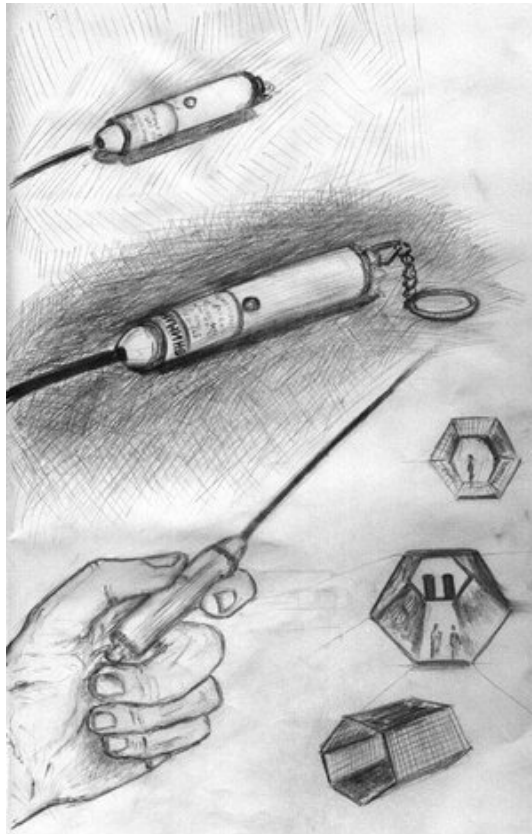
Но си отиде и посях те в паметта си.
Ще помня всичко твое що не може да умира.
Ще се завръща то при мен през вечността си,
където всеки ден в ума ще те намирам.

...

Заровена във гроба Любовта
е най-скъп бисер на Земята,
освен когато над пръстта
цъфтяла е и виждала зората.

Тодор Илиев Арnaudов – Тош
Пловдив, 20-23.6.2020

George Gordon Byron, 1812

Ада Лъвлейс (Ada Lovelace¹), която предпочитам да наричам **Ада Байрон**, защото е негова дъщеря, е многостранна личност, родена на 10.12.1815 г., починала на 27.11.1852. Тя е най-известна като „първия програмист“ и сътрудник на Чарлз Бабидж в работата му по Аналитичната машина - проект за изпреварил времето си универсален сметач. Освен в математиката и информатиката обаче тя имала дарби и способности в музиката - свирела на пиано, цигулка и арфа; обичала гимнастиката и ездата и дала живот на три деца.

Майка ѝ Ан Изабел се разделя с Байрон, когато детето ѝ е още бебе, а той заминава в изгнание от Англия и никога не се завръща. Ан Изабел се стараела да отдели дъщеря си от неговия път на поет, защото искала да бъде учен и математик, но в писмо до майка си момичето я питало: *„Ако не можеш да ми дадеш поезия, може ли да ми дадеш поетична наука?“*

Ада е главна героиня и в едноименния ми фантастичен роман „Ада“².

1 Английското произношение понякога се дава като „Ейда“, но то не е благозвучно и поетично.

2 Рисунките са скици за илюстрации към романа. Автор: Тош, 2004 г.

Бележки към второто издание от 23.6.2020 г.³

Новата редакция е правена по текста на първата⁴, като подобрявах звученето (както го усещах) и исках да има по-далечни съвпадения и благозвучия.

Моля читателите да споделят кое им допада повече и защо – по-долу е текстът на втората версия и двата дадени паралелно за по-лесно сравнение. Заглавието сега също е различно, подчертаващо моя смисъл, който е по-абстрактен. Колебаех се дали да оставя заключителната строфа.

Например един от стиховете в старата версия е по-близо до смисъла в оригинала на Байрон и е по-сбит:

*Най-хубавите дни в живота бяха наши.
Най-лошите са само мои.
На слънце ласка, грохотът на буря⁵ -
не ще да те докоснат във спането ти безсънно.*

*Завиждам ти премного за да плача,
не мога също да роптая,
че всички тези красоти безумни
потънаха за нас в мига след края.*

Оригинал:⁶

*The better days of life were ours;
The worst can be but mine:
The sun that cheers, the storm that lowers,
Shall never more be thine.*

3 Версия: 24.6.2020 г., 14:27 ч

4 В тези около 2 дни има и много междинни варианти.

5 „the storm that lowers” - по-точен превод би била спускаща се, чумереща се, мръщеща се буря, но грохот по-добре се противопоставя на ласка

6 <https://www.poetryfoundation.org/poems/43822/and-thou-art-dead-as-young-and-fair>

*The silence of that dreamless sleep
I envy now too much to weep;
Nor need I to repine
That all those charms have pass'd away,
I might have watch'd through long decay.*

Преводът ми „във миг“, а не след „дълъг упадък“ на стареене (through long decay). По-нататък в оригинала се споменават звезди, но в друг смисъл:

По-новият прочит на началото на горния откъс е по-многословен и „тромав“, но има по-интересно звучене, повече вътрешни смислови и звукови връзки, и е по-разкрепостен:

*Най-хубавите дни в живота бяха наше време.
Най-лошите ще бъдат ноци - мое вечно бреме.
Да бъда буден и да яздя сам с' сребристо стреме,
а ти да спиш без сънища в звезда далеч от мене.*

*Завиждам ти обаче, за да плача.
Не мога също тихо да роптая,
че всички красоти, които тача,
увяхнаха за нас във миг след края.*

Или съкратеното:

*Завиждам ти обаче, за да плача.
Не мога също да роптая,
че всички красоти, които тача,
увяхнаха в мига след края.*

Звездите се споменават в строфа от оригинала, която отпадна от моя превод, освен темата за звезда:

*As stars that shoot along the sky
Shine brightest as they fall from high.*

*Звездите, стрелкащи се волни в небесата,
блестят най-ярко щом забият се в земята⁷.*

Мотивът за звездата се въвежда в началото:

*„В земята легна, а се вдигна“ – превърна се в звезда, отиде на небето
и също в „... да спиш без сънища в звезда далеч от мене“*

Друга строфа, която определя заглавието на моя втори прочит:

*The love where Death has set his seal,
Nor age can chill, nor rival steal,
Nor falsehood disavow:*

Превод I:

*Любов, заключена с печата на Смъртта,
ни времето ще охлади, ни някой друг ще я отмъкне.
И фалш не ще да я разтрогне.*

Превод II:

*Любов, заключена с печата на Смъртта,
от времето не се охлажда. От чужди
зов, дори да се услажда на плътта,
обетът ѝ не ще се отчужди.*

Започвайки от началото на творбата, открих звуковата и смислова връзка: плът; пръст-смърт-кръст⁸; пръст-пръстта (на ръката и където спят

⁷ Виж заб. по-долу.

⁸ Сравни с хумористичната песен на „Контрол“ „Без думи“: „Хеви метъл сюжет, първи куплет: Нощ! Гроб! Кръст! Смърт. ...“

мъртвите). В тази строфа си играх с „разхвърляни“ рими и съвпадения на звукове: любов-зов; „жд“ - чужд-отчужди-охлажда-услажда, и „от“ - „от времето“, „от чужди“, „отчужди“.

...

Естествено допълнение към стихотворението биха били кадри от лиричните ми изобразителни творби като филма-сън-фантазия „Подарък“ (осъществен само кратък трейлър, показващ стила), от експерименталния лиричен филм „Завръщане във Варна“ и снимки към него, рисунки от изложбата-инсталация, скици за илюстрации към романа „Ада“.

* Буквалният превод е:

„Звездите, стрелкащи се през небето, блясят най-ярко като падат от високо“

Падащите звезди; напомня за стих от романа ми „Ада“, посветен на същата Ада, Глава 33, мисъл на главния герой Емил Юнаков:

*„Крило ако ти счупят, рееш ли се в Небесата,
свирепо клетата си човка ще забиеш в ада.“*

...

или: *„Звездите, стрелкащи се в синевата,
най-силно светят щом пропадат към земята“*

или: *„...щом се сричат към земята“*

или по-свободен:

*„Звездите, стрелкащи се в небесата,
най-ярки са при сблъсък във земята“*

или *„най-ярко светят гмуркайки се към земята“* или *„целувайки земята“*

** Основното ново съчиняване и редакция беше на 20-21.6.2020. Малки

промени на отделни думи на 22. На 23-ти промених „*Дете на смъртни*“ вместо „*Зачената от смъртни*“, „*как догонваш*“ вместо „*да догонваш*“ и „*мъчно Е да гледаШ как отронваш*“ вместо „*мъчно БЕ да гледаМ ...*“. С последното се предава оригиналният смисъл - да не виждаш как красотата постепенно умира, а да увехне веднага - „*в мига след края*“. При Байрон - да не виждаш как цветето бавно изсъхва лист по лист, а че е изтръгнато *днес*.

После до сутринта на 24-ти премахнах „*жарко*“ от „*ме изгаряше*“ като подразбиращо се, промених „*обетът наш*“ в „*обетът й*“, за да не се повтаря с „*наши*“ от следващия стих.

След това „*те срещам често във съня си*“, вместо „*виждам*“ – по-звучно, рязко, и съзвучно с околните думи: „*врека*“, „*пръстта*“, „*срещам*“, „*надгробен*“.

Съкратих още две излишни думи „*тихо да роптая*“ и „*увяхнаха за нас*“ и съответно „*във миг след*“ стана „*в мига след*“.

Впоследствие обаче промених от втора строфа „*погледът ми... да гледа в гроба ти, в смъртта*“ на „*да среща гроба ти, смъртта*“, за да не се повтаря „*гледа*“ и защото върнах „*те виждам често във съня си...*“⁹, тъй като осъзнах, че *срещането* напомня за взаимодействие; а случая със сънища глаголът „*виждане*“ е по-подходящ, като така се премахва и повторението, което щеше да се получи с по-ранната употреба на „*среща*“.

Накрая в предпоследната строфа: „*през вечността ти*“ промених на „*си*“, за да се римува и да стане малко по-благозвучно, макар че и „*си-ти*“ е близко. Преди това исках с „*ти*“ да подчертая *нейната* вечност, но и със „*си*“ се разбира, че се отнася за вечността на „*всичко нейно*, що не може да умира“, като „*посях те*“, „*твое*“ и „*те намирам*“ в останалите стихове може би достатъчно я подчертават.

След това си мислих да съкратя заглавието и на 28.6 го направих: „*Любов*“ е излишно.

Следват бележки към по-старата редакция от 2017 г.

9 Виж също Н.Вапцаров, „Прощално“: „*понякога ще идвам във съня ти*“.

Бележка към публикацията от изложбата-инсталация от февруари 2017 г.

Преводът е правен без да се основава на работата на Любен Любенов и Георги Ленков от сборника „Слънце на безсънните“ по Читанка: <https://chitanka.info/text/6656-umrja-prekrasna-mlada-ti>

[Техният превод е коренно различен по стихосложение. Сигурно е по-“техничен“ по някои правила на поезията и по-точен спрямо оригинала, но прекалената краткост на стиховете и други особености като цяло не са по вкуса ми, освен някои откъси¹⁰, бел. 6.2020]

В последствие го прочетох, под негово влияние добавих в заглавието „хубава“, а после съкратих някои редове, които ми се сториха излишни за моето послание. [В третата редакция отново премахнах тази дума, като подразбираща се; махнах и няколко други реда.]

(...) Моето напомня например на стихотворението ми „*Души да пресрещнем в душата на звяра*“ от 2003 г.– сравни „*И ако можех да заплача, сълзите ми ще са пролети*“ и „*Завиждам ти премного за да плача*“ с „*Ела във морето, когато заплача*.“^{11 12}

Първи прочит и превод с вариации от английски: 11.2.2016, единични редакции на 12.2 и 13.2.2016, ... една дума на 10.2.2017

Следва текстът на първия публикуван превод:

10 Някои откъси ми харесват. Например краткостта на: „*Любов, подвластна на смъртта, съперникът и възрастта не ще я вземат в плен*“ - което отговаря на моята заглавна строфа, в по-старата версия: „*Любов, заключена с печата на Смъртта, ни времето ще охлади, ни някой друг ще я отмъкне. И фали не ще да я разтрогне.*“

11 Мотиви от въпросното стихотворение пък са част от лиричния експериментален поетичен кратък филм „Завръщане във Варна“. Виж филма и сравни с „*Ще се завръща то при мен през вечността ти, където всеки ден в ума ще те намирам.*“ Това е тематично свързано и с мотиви от цикъла ми лирични сюрреалистични фоторазкази-“сънища“-мечти „Альоша и аз“ и „Альоша и ти“ (2006, 2018 г.), като вторият засега е представен само пред няколко зрители.

12 Виж стихотворението в края. Писано е през периода, в който пишех и романа „Ада“; той продължи някъде от края на ноември 2003 г. до януари 2004 г.

Почина млада, хубава, невинна

Почина млада, хубава, невинна.
Зачената от смъртни; нежна, фина.
Със чар тъй рядък и ефирна.
Защо погълна те без време черната земя?

Не може погледът ми да търпи
и миг да гледа в гроба ти, в смъртта.
И няма да заглеждам кръста ти надгробен,
До който ще растат цветенца и върби.
Достатъчно за мен е да докажа любовта си,
да се врека, че тя не ще се угаси -
и както неизменно гнием във пръстта с

плътта си
така за мене камъкът надгробен не е
нужен да мълви за Любовта, която жарко ме изгаряше
до края
и никак не смени се степента ѝ; зная,
че нищо няма да я промени.

Любов, заключена с печата на Смъртта,
ни времето ще охлади, ни някой друг ще я отмъкне.
И фалш не ще да я разтрогне.

Най-хубавите дни в живота бяха наши.
Най-лошите са само мои.
На слънце ласка, грохотът на буря -
не ще да те докоснат във спането ти безсънно.

Завиждам ти премного за да плача,
не мога също да роптая,

че всички тези красоти безумни
потънаха за нас във миг след края.

Листата да окапят есента е задължила,
но мъчно беше да те гледам как оголваш
листенце по листенце своята тучна пролет и
зимата разцъфва в капещата тленност.

И ако можех да заплача,
сълзите ми ще са пролети
затуй задето не можах да те опазя,
когато гаснеше в легло разпета.

Как исках да се взирам в теб със толкоз обич.
Да те обгръщам леко в моите обятия.
Главата горе да държа пред черното разпятие,
макар да натежава от смъртта ти.
И да покажа своята любов към тебе,
била напразна и обречена на гибел.

Но ме напусна... И ще те посея в паметта си.
Ще помня всичко твое що не може да умира.
Ще се завръща то към мен през вечността ти,
през черните ѝ страшни пелени ще се провира.
...

Заровената в гроба обич все по-скъпа става
от всичко друго на света,
освен от собствените си години,
в които двамата сте живи над пръстта.

Тош, 2016-2017

сравнение

Заклучена с печата на смъртта (24.6.2020)

Почина млада и невинна.
Дете на смъртни; фина.
С тъй рядък чар и свидна.
В земята легна, а се вдигна.

Но погледът ми няма да търпи
и миг да гледа в гроба ти, в смъртта.
Не ще да ровя с пръсти във пръстта,
до кръста, гдето ще растат върби.

Желая само да докажа любовта си,
да се врека, че тя не ще се угаси -
и както неизбежно гнием във пръстта
с плътта си,

така те виждам често във съня си
и камъкът надгробен не е нужен да гласи
за Любовта, която ме изгаряше до края
и никак не смени се степента й; зная
че нищо няма да я промени.

Любов, заключена с печата на Смъртта,
от времето не се охлажда. От чужди
зов, дори да се услажда на плътта,
обетът й не ще се отчужди.

Най-хубавите дни в живота бяха наше
време.
Най-лошите ще бъдат нощи - мое вечно
бреме.
Да бъде буден и да яздя сам с' сребристо
стреме,
а ти да спиш без сънища в звезда далеч от
мене.

Завиждам ти обаче, за да плача.
Не мога също да роптая,
че всички красоти, които тача
увяхнаха в мига след края.

Решено е листата да окапят есента,
но мъчно е да гледаш как отронваш
листенце по листенце пролетта
и снеговете зимни как догонваш.

И ако още можех да ридая,
сълзите ми ще са пролети,

Почина млада, хубава, невинна (10.2.2017)

Почина млада, хубава, невинна.
Зачената от смъртни; нежна, фина.
Със чар тъй рядък и ефирна.
Защо погълна те без време черната земя?

Не може погледът ми да търпи
и миг да гледа в гроба ти, в смъртта.
И няма да заглеждам кръста ти надгробен,
До който ще растат цветенца и върби.

Достатъчно за мен е да докажа любовта си,
да се врека, че тя не ще се угаси -
и както неизменно гнием във пръстта с
плътта си

така за мене камъкът надгробен не е
нужен да мълви
за Любовта, която жарко ме изгаряше
до края
и никак не смени се степента й; зная,
че нищо няма да я промени.

Любов, заключена с печата на Смъртта,
ни времето ще охлади, ни някой друг ще я
отмъкне.
И фалш не ще да я разтрогне.

Най-хубавите дни в живота бяха наши.
Най-лошите са само мои.
На слънце ласка, грохотът на буря -
не ще да те докоснат във спането ти
безсънно.

Завиждам ти премного за да плача,
не мога също да роптая,
че всички тези красоти безумни
потънаха за нас във миг след края.

Листата да окапят есента е задължила,
но мъчно беше да те гледам как оголваш
листенце по листенце своята тучна пролет и
зимата разцъфва в капещата тленност.

И ако можех да заплача,

<p>задето не можах от рая - да те спася; и бе разпета.</p> <p>Как исках да се вирам в теб със нежност. Да те прегръщам сънен в палещи обятия. да се опълча срещу твоето разпятие - и да презирам гаснещата тленност.</p> <p>Но си отиде и посях те в паметта си. Ще помня всичко що не може да умира. Ще се завръща то при мен през вечността ти, където всеки ден в ума ще те намирам.</p> <p>...</p> <p>Заровена във гроба Любовта е най-скъп бисер на земята, освен когато над пръстта цъфтяла е и виждала зората.</p>	<p>сълзите ми ще са пролети затуй задето не можах да те опазя, когато гаснеше в легло разпета.</p> <p>Как исках да се вирам в теб със толкоз обич. Да те обгръщам леко в моите обятия. Главата горе да държа пред черното разпятие, макар да натежава от смъртта ти. И да покажа своята любов към тебе, била напразна и обречена на гибел.</p> <p>Но ме напусна... И ще те посея в паметта си. Ще помня всичко твое що не може да умира. Ще се завръща то към мен през вечността ти, през черните й страшни пелени ще се провира.</p> <p>...</p> <p>Заровената в гроба обич все по-скъпа става от всичко друго на света, освен от собствените си години, в които двамата сте живи над пръстта.</p>
---	--

Дружество за защита на българския език¹³

(Дружество за усъвършенстване на българския език)

- [ДЗБЕ](#) се стреми да обогати и разшири изразните възможности на българския език, да подобри поетичността му, да се противопоставя на чуждицололюбството и невежеството.

- ДЗБЕ използва по-пълно пилените с лека ръка словообразователни възможности на българския език.

- Целта на ДЗБЕ е по-красив език, в който чуждиците и чуждите думи се използват за разнообразие на изказа, а не като показатели за "научност", "висок стил", "умност", "разбиране", "международна съпричастност" и пр.

- ДЗБЕ не е "пуристка организация" (...) обработка и целенасочено усъвършенстване на език.

- ДЗБЕ се стреми към изграждане и използване не на "по-чист", а на по-добър език от този, описан в "Упадъкът на езика на българското общество"¹⁴, който следва "естествения ход на нещата", т.е. езикът да се "развива", т.е. да се изражда (...)

¹³ <http://eim.twenkid.com/dzbe>

¹⁴ Тодор Арнаудов, „Упадъкът на езика на българското общество“, 2003, „Свещеният сметач“ бр. 27 <http://eim.twenkid.com/old/3/27/upad.htm>

Свещеният сметач - списанието на юнаците

2000-2005 г. +2019-¹⁵

"Свещеният сметач" е интердисциплинарно списание и трибуна на „юнаците“ – многостранно и всестранно надарени личности. То е дом за творби в областта на мислещите машини - изкуствен разум, информатика, езикознание, философия, обществознание, публицистика, психология, история на изчислителната техника; проза, поезия; интервюта, разговори, хумор и сатира, събрани бисери и "осмивки" на нелепости и др.; в първите броеве - статии за игри и приложни програми; към списанието излизат безплатни програми ("Писар", "Прехвърляч-8М", "Езикотворец" – речникът на юнашкото наречие, "Apple2pc", "Глас"; Тошко 2, „Smarty" и др.).

Дружество "Разум", Дружеството за защита на българския език, и електронната библиотека "Българските сметачи" са клонове на списанието, а след първоначалния период блоговете и страниците „Изкуствен Разум“ (Artificial Mind), „Разумир“ и „Twenkid Studio“ са продължения и разклонения на същия дух, добавящи повече образи, музика и видео, и разширяващи обхвата на интердисциплинарността с повече история, обществени науки, публицистика; преводи и др.

„Сметачът“ е опит да се представят, насърчават и развиват юнашките наука, изкуства и култура¹⁶ – създавани, вдъхновявани и водени от ренесансови личности.

Виж в списанието предстоящата поредица книги „Мислещи машини“, първата част: **„Универсален изкуствен разум, или Как Тош и Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“ изпревариха MIT и Станфорд с 8 и 15 години“**¹⁷

Виж и други статии от този брой, когато излязат¹⁸.

Следват бележки към второто и първото издание на превода:

15 <http://eim.twenkid.com>

<http://twenkid.com>

<http://artificial-mind.blogspot.com>

16 В по-нова опитна форма и „юначеска“, от „юнач“ – за да се разграничи от словоформата „юнак“, докато значението на ДЗБЕ не е разпространено, но може би не е необходимо.

17 Есе за конкурс с предположения на тогава 18-годишния Тош от 2003 г. за инвестиция от един милион евро с най-голяма полза за развитие на страната - създаване на интердисциплинарен институт по изкуствен разум. Тези идеи, в по-малка степен, бяха подети от известните институти в изкуствения интелект - Станфорд и MIT – едва през 2018 г. като вторите съобщават, че инвестицията им е на стойност от **един милиард долара**. Другото събитие е интердисциплинарния курс по Универсален изкуствен разум, създаден и преподаван от Тош през 2010 г. в ПУ, осем години преди MIT.

18 Статията: „Заблуждаващите лъжетермини: „трансхуманизъм“, „цивилизация“, „демокрация“, „хуманен“, „хуманизъм“, „дехуманизация“, „социална дистанция“, „политическа коректност“, „фалшиви новини" и други и смисловото извращение в тях

Души да пресрецнем в душата на звяра

Погали ли с длани вълните бушущи,
ласките ми нежни да почувстваш?
Целуна ли с устни пяната пухкава,
гъдела на моите да си припомниш?

...

Погълна ме синьо чудовище гладно за плът.
Безсилен бях с бурната му ярост да се боря.
Стръвнишки заблече ме в бездънна си глът.
Отмъкна душата ми. Нищо не можех да сторя.

Очите ми, тъжни, останаха тук.
Провесени мрачно, да светкат в нощите.
Гърдите ми, тежки, останаха тук.
С въздишки дълбоки да раждат вълните.

Ела във морето, когато заплача;
сълзите ми черни щом капят по него;
когато завия от болка по тебе;
когато въздишам и стъмня небето.

Едничка надежда остави ми Синьото жива.
Едничка надежда с теб пак да се слеем.
Души да пресрецнем в душата на звяра.
Завинаги с теб да сме двама в морето...

Тош, 2.12.2003